

Heroism Then and Now: Mirroring the Miracles of Mitzrayim

1) תוספות מסכת מגילה דף ד עמוד א

שאף הן היו באותו הנס - פירש רשב"ם שעיקר הנס היה על ידן - בפורים על ידי אסתר, בחנוכה על ידי יהודית, בפסח שבזכות צדקניות שבאותו הדור נגאלו.

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יא עמוד ב

דרש רב עזריא: בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור - נגאלו ישראל ממצרים

2) מדרש זוטא - רות (בובר) פרשה ד סימן יא

[יא] ויאמרו כל העם אשר בשער וגו'. אמר ר' אחא כל הנושא אשה כשרה כאלו קיים כל התורה כולה מראש ועד סוף, ועליו הוא אומר אשתך כגפן פוריה וגו' (תהלים קכ"ח ג'), ולפיכך נכתבה אשת חיל מאל"ף ועד תי"ו, ואין הדורות נגאלים אלא בזכות נשים צדקניות שבדור, שנאמר זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל (שם /תהלים/ צ"ח ג'), לבני ישראל לא נאמר אלא לבית ישראל. מעשה באחד שירד מנכסיו, והיתה לו אשה כשרה, לסוף נעשה שכיר, פעם אחת היה חורש בשדה, נזדמן לו אליהו ז"ל בדמות ערבי אחד, א"ל יש לך שבע שנים טובות, אימתי אתה מבקש אותם, עכשיו או בסוף ימייך, א"ל קוסם אתה אין לי מה ליתן לך, אלא הפטר מעלי לשלום, וחזר אצלו עד שלשה פעמים, פעם שלישיית אמר לו אלך ואמלך באשתי, מה עשה הלך לו אצל אשתו ואמר לה בא אחד אלי והטריח עלי עד שלשה פעמים, ואמר לי יש לך שבע שנים טובות אימתי אתה מבקש אותם עכשיו או בסוף ימייך, אמרה לו אמור לו הבא אותן היום, והיה מתחבא מבניו, וחזר אצלו ואמר לו הבא אותם עכשיו, א"ל לך לביתך ואינך מגיע לשער חצריך עד שתראה ברכה פרוסה בבית, והיו יושבין בניו לחפש בידם בעפר, ומצאו מטמון שיזונו שבע שנים, ובאו וקראו לאמן, ולא הגיעו לשער עד שיצאה אשתו לקראתו ובישרה לו, מיד הודה להקב"ה, ונחה דעתו עליו, מה עשתה אשתו הכשירה, אמרה לו אנו בכל מקום כבר מוסיף עלינו הקב"ה חוט של חסד ונתן לנו לשבע שנים אלא בוא נעסוק כגמילות /בגמילות/ חסדים בשבע שנים הללו, שמה מוסיף לנו הקב"ה טובה מאצלו וכן עשתה, וכל מה שעשתה אמרה לבנה קטן כתוב כל מה שאנו נותנין, וכן עשה, לסוף שבע שנים בא לו אליהו ז"ל, ואמר לו כבר הגיע שעה ליטול מה שנתתי לך, אמר לו כשנטלתי לא נטלתי אלא מדעת אשתי, אף כשאני מחזיר לא אחזיר אלא בדעת אשתי, הלך אצלה ואמר לה כבר בא הזקן ליטול את שלו, אמרה לו לך אמור לו אם מצאת בני אדם נאמנים ממנו אתן לך פקדונך, וראה הקב"ה דבריהם ובגמילות חסדים שעשו, והוסיף להם טובה, לקיים מה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום (ישעיה ל"ב י"ז).

3) שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א

יג כשראה שהם פרים ורבים גזר על הזכרים, הה"ד ויאמר מלך מצרים למילדות וגו', מי היו המילדות, רב אמר כלה וחמותה יוכבד ואלישבע בת עמינדב, רבי שמואל בר נחמן אמר אשה ובתה, יוכבד ומרים, ולא היו למרים אלא ה' שנים, שאהרן גדול ממשה ג' שנים, אמרו רז"ל הולכת היתה עם יוכבד אמה ועושה צרכיה, והיתה זריזה, שעד שהתינוק קטן הוא ניכר, הוא שאמר שלמה (משלי כ) גם במעללי יותנך נער וגו', אשר שם האחת שפרה שהיתה משפרת את התינוק, כשהוא יוצא מלא דם, פועה שהיתה נופעת יין בתינוק אחר אמה, ד"א שפרה שפרו ורבו ישראל עליה, פועה שהיתה מפיעה את התינוק כשהיו אומרים מת, ד"א שפרה ששפרה מעשיה לפני האלהים, ד"א פועה שהופיעה את ישראל לאלהים, ד"א פועה שהופיעה פנים כנגד פרעה, וזקפה חוטמה בו ואמרה לו אוי לו לאותו האיש כשיבא האלהים ליפרע ממנו, נתמלא עליה חמה להרגה, שפרה שהיתה משפרת על דברי בתה ומפייסת עליה, אמרה לו אתה משגיח עליה תינוקת היא ואינה יודעת כלום, רבי חנינא בר רב יצחק אמר שפרה שהעמידה ישראל לאלהים שבשבילם נבראו השמים, שכתוב בהם (איוב כו) ברוחו שמים שפרה, פועה שהופיעה פנים כנגד אביה, שהיה עמרם ראש סנהדרין באותה שעה כיון שגזר פרעה ואמר כל הבן הילוד, אמר עמרם ולריק ישראל מולידים, מיד הוציא את יוכבד ופירש עצמו מתשמיש המטה, וגרש את אשתו כשהיא מעוברת מג' חדשים, עמדו כל ישראל וגרשו את נשותיהן, אמרה לו בתן גזרתך קשה משל פרעה. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים. ואתה על הזכרים ונקבות. פרעה רשע הוא וגזירתו ספק מתקיימת ספק אינה מתקיימת. אבל אתה צדיק וגזירתך מתקיימת, עמד הוא והחזיר את אשתו עמדו כל ישראל והחזירו נשותיהם, היו פועה שהופיעה פנים כנגד אביה.

8) יחזקאל פרק מג

(ג) וכמראה המראה אשר ראיתי כמראה אשר ראיתי בבאי לשחת את העיר ומראות כמראה אשר ראיתי אל נהר קבר ואפל אל פני:

מלבי"ם יחזקאל פרק מג

אמר כמראה המראה ר"ל כמראה שראה במראה (שפיגול"ל) היינו במראות הצובאות שהוא פני הקדש

9) תולדות יעקב יוסף ויקרא פרשת ויקרא

והנה אמרו חז"ל (סוטה יא ב) בזכות נשים צדקניות יצאו ישראל ממצרים וכו'. ונראה דהענין כשהיו ישראל בגלות מצרים בעבודת פרך ועצבות, גרמו כך לשכינה שנקרא אבן טבא דאצטבע כך גם כן, וקיבלה דינא מלעילא וכנ"ל. ועל ידי הנשים צדקניות ששמחו לבעליהן במרא[ו]ת הצובאות כדרשת חז"ל וכו', וגרמו שמחה לשכינה גם כן דקיימא בנהירו דאנפין, ומשיך כך מלעילא, ויצאו מגלות מצרים.

10) ליקוטי מוהר"ן תורה ז

א דע כי עיקר הגלות, אינו אלא בשביל חסרון אמונה, כמ"ש (ש"ה ד') תבואי תשורי מראש אמנה. ואמונה הוא בחי' תפלה, כמ"ש (שמות י"ז) ויהי ידיו אמונה, ותרגומו פרישן בצלו. וזה בחי' נסים למעלה מהטבע, כי התפלה למעלה מטבע, כי הטבע מחייב כן, והתפלה משנה הטבע, וזה דבר נס, ולזה צריך אמונה, שיאמין שיש מחדש, ובידו לחדש דבר כרצונו. ועיקר אמונה, בחי' תפלה, בחי' נסים, אינו אלא בארץ ישראל, כמ"ש (תהלים ל"ז) שכן ארץ ורעה אמונה. ושם עיקר עליות התפלות, כמ"ש (בראשית כ"ח) וזה שער השמים.

4) מדרש תנחומא (ורשא) פרשת פקודי

(ט)... אתה מוצא בשעה שהיו ישראל בעבודת פרך במצרים גזר עליהם פרעה שלא יהיו ישנים בביתיהן שלא יהיו משמשין מטותיהן, אמר רבי שמעון בר חלפתא מהו היו בנות ישראל עושות יורדות לשאוב מים מן היאור והקב"ה היה מזמין להם דגים קטנים בתוך כדיהן והן מוכרות ומבשלות מהן ולוקחות מהן יין והולכות לשדה ומאכילות את בעליהן שם שנא' (שמות א) בכל עבודה בשדה, משהיו אוכלין ושותין נטלות המראות ומביטות בהן עם בעליהן זאת אומרת אני נאה ממך וזה אומר אני נאה ממך ומתוך כך היו מרגילין עצמן לידי תאוה ופריין ורביין והקב"ה פוקדן לאלתר... וכל המנין האלו מן המראות, וכתוב בהן ותמלא הארץ אותם (שם שמות א') וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, בזכות אותן המראות שהיו מראות לבעליהן ומרגילות אותן לידי תאוה מתוך הפרך העמידו כל הצבאות שנאמר (שם שמות יב) יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים ואומר הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם (שם שמות י"ב), כיון שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לעשות את המשכן עמדו כל ישראל ונתנדבו מי שהביא כסף ומי שהביא זהב או נחשת ואבני שוהם ואבני מלואים הביאו בזריזות הכל, אמרו הנשים מה יש לנו ליתן בנדבת המשכן, עמדו והביאו את המראות והלכו להן אצל משה, כשראה משה אותן המראות זעף בהן, אמר להם לישראל טולו מקלות ושברו שוקיהן של אלו, המראות למה הן צריכין, א"ל הקב"ה למשה משה על אלו אתה מבזה, המראות האלו הן העמידו כל הצבאות הללו במצרים טול מהן ועשה מהן כיור נחשת וכנו לכהנים שממנו יהיו מתקדשין הכהנים. שנאמר ויעש את הכיור נחשת ואת כנו נחשת במראות הצבאות אשר צבאו באותן המראות שהעמידו את כל הצבאות האלה, לפיכך כתיב ונחשת התנופה שבעים ככר נחשת הכלות, אמר הקב"ה בעוה"ז נתנדבתם למשכן שהוא מתכפר עליכם, ולעתיד לבא אני מכפר עליכם ואוהב אתכם נדבה שנאמר (הושע יד) ארפא משובתם אוהבם נדבה, אמרו אין לנו לא משכן לא מקדש תהא לפניך תפלת פינו נדבת המשכן, אמר דוד נדבות פי רצה נא ה' (תהלים קיט).

5) משך חכמה שמות פרשת ויקהל - פקודי פרק לח

(ח) ויעש את הכיור נחשת וכו' במראות הצבאות וכו'. הנה בציווי כתוב (ל, יח) "ועשית כיור נחושת לרחצה וכו' ונתת שמה מים", ובעשיה לא כתוב "לרחצה", רק להלן בפקודי (מ, ל) "ויתן שמה מים לרחצה". זה מורה שכוון למדרש תנחומא (פקודי פרשה ט) הובא ברש"י (לפסוקנו ד"ה במראות הצבאות) שלא רצה משה לעשות ממראות הנשים, ואמר לו השם יתברך שיעשה מהן, שדבר זה הביא שיפירו וירבו בני ישראל והיו "גן נעול" לבעליהן (שיר השירים ד, יב ומדרש רבה שם). ולכן מזה הכיור ישתו הסוטות (במדבר ה, כח) "ונקתה ונזרעה זרע". אם כן גילה לו שהמים ישתו הסוטות ולא יהיו לרחצה לבד, אך גם לשתייה. ולכן לא כתוב כאן "לרחצה" ודו"ק.

6) אבן עזרא שמות (הפירוש הארוך) פרשת ויקהל - פקודי פרק לח

וטעם הצבאות כי משפט כל הנשים להתיפות לראות פניהם בכל בקר במראות נחשת או זכוכית לתקן הפארים שעל ראשיהם, הם הנזכרים בספר ישעיה (ג, כ), כי מנהג ישראל היה כמנהג ישמעאל עד היום. והנה היו בישראל נשים עובדות השם שסרו מתאות זה העולם, ונתנו מראותיהן נדבה, כי אין להם צורך עוד להתיפות. רק באות יום יום אל פתח האהל מועד להתפלל ולשמוע דברי המצות. וזהו אשר צבאו פתח אהל מועד, כי היו רבות.

7) במדבר פרשת בהעלותך פרק יב

(ו) ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם יקוץ במראה אליו אתוודע בקלום אדבר בו:

אברבנאל במדבר פרשת בהעלותך פרק יב

במראה אליו אתוודע הוא בקמ"ץ תחת האל"ף שהוא שם לכלי זכוכית אשר יתרשמו הצורות אשר כנגדו מלשון מראות הצבאות והוא רומז לאספקלריאת כל הנביאים שמפני שהיו מנביאים באספקלריאה שאינה מאירה היה ענינם כאלו רואים הענין במראה מלוטשת

